به نام خداوند جان و خرد

راهنمای عملی مقررات عمومی حفاظت از دادهٔ اتحادیهٔ اروپا (GDPR)

پال فویگت، آکسل فون دم بوشه

ترجمه:
دکتر مهدیه لطیف‌زاده
عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

سرشناسه: Voigt, Paul. author.
عنوان و نام پدیدآور: راهنمای عملی مقررات عمومی حفاظت از دادهٔ اتحادیهٔ اروپا (GDPR)/ پال فویگت، آکسل فون دم بوشه؛ ترجمه مهدیه لطیف‌زاده؛ ویراستار علمی سیّدمحمد ساداتی؛ ویراستار ادبی مصطفی قندهاری.
مشخصات نشر: مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، انتشارات، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۴۰۸ ص.
فروست: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد؛ ۸۸۲.
شابک: ISBN: 978-964-386-576-4
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا.
یادداشت: عنوان اصلی: The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide
یادداشت: کتابنامه. نمایه.
موضوع: پارلمان اروپا. آیین‌نامهٔ عمومی حمایت از داده‌ها — European Parliament . General Data Protection Regulation
موضوع: حفاظت داده‌ها -- قوانین و مقررات -- کشورهای عضو اتحادیهٔ اروپا — Data Protection -- Law and legislation-- European Union countries
شناسه افزوده: dem Bussche ،Axel von ،1972
شناسه افزوده: لطیف زاده، مهدیه، ۱۳۷۱- مترجم
شناسه افزوده: ساداتی، سیّدمحمد، ۱۳۶۶ - ویراستار
شناسه افزوده: دانشگاه فردوسی مشهد، انتشارات.
رده‌بندی کنگره: KJE۶۰۷۱
رده‌بندی دیویی: ۳۴۳/۲۴۰۹۹۹
شمارهٔ کتابشناسی ملّی: ۹۲۵۶۸۶۲

راهنمای عملی مقررات عمومی حفاظت از دادهٔ اتحادیهٔ اروپا (GDPR)

پدیدآورندگان: پال فویگت، آکسل فون دم بوشه
ترجمه: دکتر مهدیه لطیف‌زاده
ویراستار علمی: دکتر سیّدمحمد ساداتی
ویراستار ادبی: مصطفی قندهاری
مشخصات: وزیری، ۱۰۰ نسخه، چاپ دوم، پاییز ۱۴۰۴ (اوّل، ۱۴۰۲)
چاپ و صحافی: همیار
بها : ۴/۷۰۰/۰۰۰ ریال

مراکز پخش:

فروشگاه و نمایشگاه کتاب پردیس: مشهد، میدان آزادی، دانشگاه فردوسی مشهد، جنب سلف یاس
تلفن: ۳۸۸۰۲۶۶۶- ۳۸۸۳۳۷۲۷ (۰۵۱)
مؤسّسهٔ کتابیران: تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، بین روانمهر و وحید نظری، بن‌بست گشتاسب، پلاک ۸ تلفن: ۶۶۴۸۴۷۱۵ (۰۲۱)
مؤسّسهٔ دانشیران: تهران، خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت) نبش خیابان نظری، شمارهٔ ۱۴۲
تلفکس: ۶۶۴۰۰۲۲۰ – ۶۶۴۰۰۱۴۴ (۰۲۱)

http://press.um.ac.ir Email: press@um.ac.ir

انتشارات
۸۸۲

فهرست مطالب

مقدمهٔ مترجم

استفاده از داده‌های شخصی با توسعهٔ بسترهای مجازی و فزونی ابزارهای فناوری اطلاعات، روزبه‌روز در حال افزایش است به‌طوری‌که پردازش این داده‌ها برای اهداف و نیازهای مختلف امری اجتناب‌ناپذیر شده است. درواقع بسترهایی که افراد به‌طور مداوم با آن‌ها سروکار دارند، به‌صورت گسترده‌ای داده‌های شخصی را جمع‌آوری و پردازش می‌کنند و به شیوه‌های مختلف از آن‌ها استفاده می‌نمایند. گرچه اهمیت اقتصادی و ارزشمندی داده‌های شخصی، تمایل به پردازش داده‌های شخصی را افزایش داده است؛ درعین‌حال حریم خصوصی افراد را نیز با چالش‌های مهمی روبه‌رو نموده است. بدین‌جهت ضرورت حمایت از حریم خصوصی اشخاص و داده‌های شخصی‌شان بیشتر احساس می‌شود. این امر مستلزم قانون‌گذاری خاص و تصویب قوانین و مقررات مستقلی است که از این امر ارزشمند حفاظت نماید. این قوانین و مقررات باید بر هدف ایجاد تعادل بین حریم خصوصی اطلاعاتی[1] افراد (به‌طور خاص حمایت از داده‌های شخصی[2]) و نیاز اشخاص پردازش‌کنندهٔ داده برای استفادهٔ منصفانه و منطقی از داده‌های شخصی، تمرکز داشته باشند. درواقع هر نظام حقوقی باید از عهدهٔ این مهم برآید؛ چراکه در عصر کنونی حمایت از داده‌های شخصی، مصداقی از حقوق بشر و در زمرهٔ حقوق شهروندی است.

حمایت جامع از داده‌های شخصی و اشخاص موضوع داده در برخی نظام‌های حقوقی مانند اتحادیهٔ اروپا به‌گونه‌ای مناسب موردِتوجه قانون‌گذار قرارگرفته است. در این خصوص در سال ۲۰۱۶ پارلمان و شورای اروپا جامع‌ترین سند قانونی در خصوص حمایت از داده‌های شخصی یعنی مقررات عمومی حفاظت از داده[3] —از این بعد GDPR– را تصویب نمودند. این مقررات از سال ۲۰۱۸ در تمامی کشورهای عضو اتحادیهٔ اروپا لازم‌الاجرا شده است. گرچه اتحادیهٔ اروپا در خصوص حفاظت از دادهٔ شخصی سابقاً نیز قانون‌گذاری کرده است – دستورالعمل حفاظت از دادهٔ شخصی سال ۱۹۹۵[4]– لیکن GDPR به دلیل حمایت‌های بدیع و دقیق خود، کامل‌ترین بستر قانونی در خصوص حمایت از داده‌های شخصی است که به جنبه‌های مختلفی توجه نموده است. این مقررات از یک‌سو در جهت حمایت از اشخاص حقیقی نسبت به پردازش داده‌های شخصی‌شان و از سویی دیگر در خصوص جریان آزاد چنین داده‌هایی در اتحادیهٔ اروپا است. GDPR به اشخاص حقیقی، حقوق مختلفی نسبت به حفاظت از داده‌های شخصی‌شان اعطا نموده است و اشخاص پردازش‌کنندهٔ داده را ملزم به رعایت اصول و تعهدات مختلفی در خصوص پردازش می‌نماید. به دیگر سخن با جریان GDPR، تمامی کشورهای عضو اتحادیهٔ اروپا ملزم به حمایت حداکثری از داده‌های شخصی و اشخاص موضوع داده هستند. باوجوداینکه مقررات مذکور مصوب اتحادیهٔ اروپا است؛ لیکن به دلیل الزامات خاص خود بر بسیاری از اشخاصِ خارج از اتحادیهٔ اروپا نیز اثرگذار است و ضمانت اجراهای آن بر اشخاص خارج از اتحادیهٔ اروپا نیز قابل‌اعمال است. حمایت‌های مقرر در GDPR نسبت به بسترهای قانونی سابقِ اتحادیهٔ اروپا و سایر نظام‌های حقوقی در

1. Information Privacy
2. Protection of Personal Data
3. General Data Protection Regulation (GDPR)
4. Data Protection Directive. Directive 95/46/EC

خصوص حمایت از داده‌های شخصی دقیق‌تر، سخت‌گیرانه‌تر و در مقام عمل کاربردی‌تر است.

اثر حاضر ترجمه‌ای کامل از کتابی جامع در خصوص GDPR است که توسط دو حقوق‌دان آلمانی تألیف شده است. در این کتاب تمامی مواد GDPR موردِتوجه قرارگرفته است و جریان الزامات موجود در این مقررات در عمل ارزیابی‌شده است[1]. دغدغهٔ مترجم برای بازنویسی این کتاب به زبان فارسی - فارغ از تبیین چگونگی حمایت از داده‌های شخصی به‌عنوان یکی از جنبه‌های حقوق بشر و حقوق شهروندی برای مخاطب فارسی‌زبان- خلأ نظام حقوقی ایران در این زمینه است. درواقع نظام حقوقی ایران درزمینهٔ حمایت از داده‌های شخصی و اشخاص موضوع داده به‌طور مناسب عمل نکرده است و قانونی مستقل در این خصوص ندارد. گرچه حمایت از داده‌های شخصی به‌صورت جزئی از خلال سایر قوانین و مقرراتی که مربوط به موضوعات دیگر هستند، قابل استنباط است[2]؛ لیکن این حمایت‌های جزئی در این خصوص کافی و کارآمد نیست. همچنین ناگفته نماند که حقوق ایران با ارائهٔ پیش‌نویس لایحهٔ «صیانت و حفاظت از داده‌های شخصی» در تیرماه سال ۱۳۹۷ - منتشرشده در سایت سازمان فناوری اطلاعات ایران - و طرح «حمایت و حفاظت از داده و اطلاعات شخصی» -اعلام وصول‌شده در صحن علنی مجلس - در شهریورماه ۱۴۰۰ در این خصوص گامی برداشته است ولی این اسناد نیز فارغ از وضعیت قانونی‌شان، به دلیل عدم شفافیت، ابهامات و ایرادات متعدد و فقدان حمایت‌های کاربردی و جامع از دادهٔ شخصی و اشخاص موضوع داده، در این خصوص معتنابه نیستند. بدین‌جهت امید است اثر حاضر با شفاف‌سازی جنبه‌های مختلف حمایت از داده‌های شخصی و چگونگی جریان این حمایت‌ها در عرصهٔ عملی به‌موجب مقررات اروپایی حفاظت از داده، در راستای حمایت مؤثر و کاربردی از داده‌های شخصی در نظام حقوقی ایران و تدوین قانونی مستقل در این خصوص، کارآمد باشد.

مهدیه لطیف زاده (دانش‌آموختهٔ دکتری علوم خصوصی دانشگاه فردوسی مشهد)

زمستان ۱۴۰۱

---

۱. در خصوص اثر اصلی دو نکته باید موردِتوجه قرار گیرد که بالتبع ترجمه نیز از این موارد تأثیر پذیرفته است. اولاً این‌که زمان انتشار این کتاب سال ۲۰۱۷ است، یعنی زمانی که هنوز قانون لازم‌الاجرا در اتحادیهٔ اروپا نسبت به داده‌های شخصی دستورالعمل حفاظت از داده بوده و GDPR به مرحلهٔ الزام نرسیده است (GDPR در سال ۲۰۱۸ به‌طور مستقیم در تمامی کشورهای عضو اتحادیهٔ اروپا لازم‌الاجرا شده است) بدین دلیل جملات در خصوص دستورالعمل به زمان حال و نسبت به GDPR به آینده نسبت داده شده است. ثانیاً ازآنجایی‌که سعی شده است امانت‌داری توسط مترجم تا حد امکان رعایت شود و اثر اصلی با کم‌ترین تفاوت به زبان فارسی برگردان شود، استناد به مواد GDPR به شیوهٔ اثر اصلی صورت گرفته است که ممکن است در مراجعه به سند قانونی GDPR موجب ابهام شود. در جهت رفع ابهام گفتنی است که به‌عنوان نمونه منظور از عبارت «ماده ۳۵ بخش ۳ بند أ الی ج GDPR » رجوع به مادهٔ ۳۵ و سپس ذیل این ماده، به زیرمجموعه سوم و درنهایت باید به حروف ابجد أ الی ج مراجعه شود؛ یا عبارت « مادهٔ ۴ شمارهٔ ۱۹ GDPR » یعنی ابتدا به مادهٔ ۴ و سپس به بند ۱۹ از مادهٔ ۴ رجوع شود.

۲. ازجمله این قوانین و مقررات می‌توان به اصل ۲۴ و ۲۵ قانون اساسی مصوب ۱۳۵۸، مواد ۵۸، ۵۹ و ۷۱ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲، مواد ۱۴ و ۱۵ قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۱۳۸۷، مواد ۱، ۳، ۴، ۸، ۱۲ و ۱۷ قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸، مادهٔ ۴۰ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات ۱۳۹۴، مواد ۶۵۳ و ۶۵۶ و ۶۵۸ و ۶۶۰ قانون جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳ و... اشاره نمود. البته در حقوق موضوعه ایران، حفاظت از داده‌ی شخصی و حریم خصوصی دو اصطلاح مترادف هستند و به‌جای هم به کار می‌روند (برخلاف حقوق اتحادیهٔ اروپا) لذا در قوانین و مقرراتی که برای حمایت از داده‌های شخصی قابل استناد است، اصطلاح حریم خصوصی یا حریم خصوصی اطلاعاتی نیز در خصوص حمایت از داده‌های شخصی به‌کاررفته است.